

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA IŠVADA,
pateikta 2016 m. birželio 14 d.¹

Byla C-231/15

**Prezes Urzędu Komunikacji Elektroniczej,
Petrotel Sp. z o.o. w Płocku
prieš
Polkomtel Sp. z o.o.**

(Sąd Najwyższy (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) pateiktas prašymaspriimti prejudicinį sprendimą)

„Elektroninių ryšių tinklai ir paslaugos — Direktyva 2002/21/EB — 4 straipsnio 1 dalis — Nacionalinių reguliavimo institucijų sprendimas — Operatorių ginčo sprendimas — Nacionalinės reguliavimo institucijos sprendimo panaikinimo pasekmės — Teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę — Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija — 47 straipsnis — Galutinio teismo sprendimo taikymo sritis“

1. *Sąd Najwyższy* (Lenkijos Aukščiausiasis Teismas) prašo Teisingumo Teismo atsakyti į jo klausimus dėl Direktyvos 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos² 4 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.
2. Prejudicinis klausimas pateiktas nagrinėjant ieškinį dėl Lenkijos institucijos elektroninių ryšių srityje priimto sprendimo³. Iš esmės siekiama išsiaiškinti, ar, remiantis Pagrindų direktyva, nacionalinio teismo sprendimas, kuriuo panaikintas šis administracinis sprendimas, sukelia pasekmių *ex tunc* (nuo tos dienos, kai jį priėmė NRI), ar tik *ex nunc* (nuo tos dienos, kai priimtas pats sprendimas dėl panaikinimo).
3. Taigi prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su elektroninių ryšių sektoriaus NRI sprendimų vykdytinumu ir teismo sprendimų, kuriais jie pripažįstami negaliojančiais, poveikiu. Be to, šioje byloje susiklostė dvi reikšmingos aplinkybės: a) NRI sprendimas nebuvo laikinai sustabdytas, todėl turėjo būti nedelsiant vykdomas⁴; ir b) minėtu sprendimu buvo įpareigota pakeisti sutartis, kuriomis reguliuojami dviejų telekomunikacijų bendrovių santykiai.

1 — Originalo kalba: ispanų.

2 — 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (OL L 108, 2002, p. 33; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 349) (toliau – Pagrindų direktyva).

3 — Vadinamasis „Elektroninių ryšių biuras“ (toliau akronimas – ERB). Nurodant šias institucijas paprastai pakaitomis vartojamos sąvokos „nacionalinė reguliavimo institucija“ arba „nacionalinė reglamentavimo institucija“. Nors tarp jų galima rasti tam tikrų skirtumų, šioje išvadoje jos laikomos lygiavertėmis. Toliau bus vartojamas akronimas „NRI“.

4 — Tai – bendroji teisinių sistemų taisyklė, pagal kurią administracijos priimtiems aktams taikoma teisėtumo prezumpcija. Prezumpcija parastai susijusi su neatidėliotinu šių aktų vykdymu (tai, kaip paaiškės, numatyta ir Pagrindų direktyvos 4 straipsnyje), tačiau jų veikimą gali sustabdyti teisminė institucija, kuriai tas aktas buvo apskūstas.

4. Akivaizdu, kad šis klausimas tampa sudėtingesnis dėl to, kad *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) praktika skiriasi nuo *Naczelny Sąd Administracyjny* (Aukštasis administracinis teismas, Lenkija) praktikos, kuria remiantis, jei administracinis sprendimas, kurio vykdymas nebuvo sustabdytas, teismo sprendimu panaikinamas, teismo sprendimas sukelia pasekmių tik nuo jo paskelbimo dienos, todėl ankstesni administracinio sprendimo, kurio vykdymas iš pradžių nebuvo sustabdytas, bet kuris vėliau buvo panaikintas, įgyvendinimo padariniai išlieka nepakitę. *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) abejoja dėl šios praktikos atitikties veiksmingumo principui pagal Pagrindų direktyvos 4 straipsnį ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnį.

5. Naujas prejudicinio klausimo aspektas susijęs su Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje numatytų apskundimo mechanizmų galimybe, visų pirma su teismo sprendimų, kuriais panaikinami NRI sprendimai, taikymo sritimi pagal minėtą nuostatą. Jei neklystu, Teisingumo Teismas lig šiol dar nėra priėmęs sprendimo dėl šių aspektų.

I – Teisinis pagrindas

A – Europos Sąjungos teisė

1. Pagrindų direktyva

6. Pagal Pagrindų direktyvos 12 konstatuojamąją dalį:

„Bet kuri šalis, dėl kurios nacionalinė reguliavimo institucija priėmė sprendimą, turėtų turėti teisę pateikti apeliacinį skundą [pateikti skundą] institucijai, kuri yra nepriklausoma nuo dalyvaujančių šalių. Tokia institucija gali būti teismas. Be to, bet kuri įmonė, kuri mano, jog jos prašymas suteikti teisę įrengti įrenginius nebuvo nagrinėjamas pagal šioje direktyvoje nustatytus principus, turėtų turėti teisę pateikti apeliacinius skundus [pateikti skundus] dėl tokių sprendimų. Ši apeliacijų tvarka [apskundimo tvarka] nepažeidžia kompetencijos pasidalijimo principo nacionalinėje teismų sistemoje ir juridinių ar fizinių asmenų teisių pagal nacionalinius įstatymus.“

7. 4 straipsnio 1 dalyje teigiama:

„Valstybės narės užtikrina, kad nacionaliniu lygiu veiktų veiksmingi mechanizmai, pagal kuriuos bet kuriuos paslaugų gavėjas ar įmonė, teikianti elektroninių ryšių tinklus ir (arba) paslaugas, kuriai turi įtakos nacionalinės reguliavimo institucijos sprendimas, turėtų teisę paduoti apeliacinei institucijai [paduoti institucijai], nepriklausomai nuo suinteresuotų šalių, apeliacinį skundą dėl to sprendimo [skundą dėl to sprendimo]. Ši institucija, kuri gali būti teismas, turi turėti atitinkamas kvalifikacijas, kad galėtų vykdyti savo funkcijas. Valstybės narės užtikrina, kad būtų tinkamai atsizvelgiama į bylos sudėtį [esmę] ir kad veiktų veiksmingas apeliacijų [skundų nagrinėjimo] mechanizmas.

Kol nagrinėjamas apeliacinis skundas [nagrinėjamas skundas], galioja nacionalinės reguliavimo institucijos sprendimas, išskyrus tuos atvejus, kai pagal nacionalinę teisę nustatomos laikinosios priemonės.“⁵

5 — 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/140/EB, iš dalies keičiančios Direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos, Direktyvą 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir priegios prie jų ir Direktyvą 2002/20/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų leidimo, redakcija (OL L 337, 2009, p. 37).

2. Direktyva 2009/140

8. Pagal 14 ir 15 konstatuojamąsias dalis:

„(14) Kad rinkos dalyviams būtų užtikrintas teisinis tikrumas, apeliacinės [skundų nagrinėjimo] institucijos turėtų veiksmingai vykdyti savo funkcijas; visų pirma apeliacijų [skundų nagrinėjimo] procedūros neturėtų būti nepagrįstai ilgos. Laikinosios priemonės gali būti taikomos tik tuo atveju, jeigu reikia skubiai sustabdyti nacionalinės reguliavimo institucijos sprendimo galiojimą tam, kad būtų užkirstas kelias didžiulei ir nepataisomai žalai, kurią gali patirti šių priemonių prašanti šalis, ir jeigu jų reikia interesams suderinti.

(15) Apeliacinės [skundų nagrinėjimo] institucijos labai skirtingai taikė laikinąsias priemones sustabdyti [NRI] sprendimų galiojimą. Siekiant didesnio nuoseklumo Bendrijos teismų praktikoje turėtų būti taikomas bendras standartas. <...>“

3. Chartija

9. Chartijos 47 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatyta:

„Kiekvienas asmuo, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Sąjungos teisės, yra pažeistos, turi teisę į veiksmingą jų gynybą teisme šiame straipsnyje nustatytais sąlygomis.“

B – *Lenkijos teisė*

1. Telekomunikacijų įstatymas⁶

10. Pagal Telekomunikacijų įstatymo 40 straipsnį 25 straipsnio 4 dalyje numatytais atvejais Elektroninių ryšių biuro pirmininkas (toliau – ERB pirmininkas) gali priimti sprendimą, kuriuo didelę rinkos dalį valdančiam operatoriui nustatomos kainos, susijusios su telekomunikacijų prieiga, remiantis patirtomis sąnaudomis.

11. Minėto įstatymo 206 straipsnio 2aa dalyje pripažįstama, kad ERB pirmininko sprendimai vykdomi nedelsiant.

2. Administracinio proceso kodeksas

12. 145 straipsnio 1 dalyje „Procedūros atnaujinimas“ nustatyta, kad:

„Priėmus galutinį sprendimą, procedūra atnaujinama, jeigu įvykdomos šios sąlygos:

<...>

8) Sprendimas priimtas remiantis kitu sprendimu ar teismo sprendimu, kuris buvo panaikintas ar pakeistas.“

6 — Pagrindinėje byloje nagrinėjamų faktinių aplinkybių klostymosi metu galiojusi redakcija.

13. Pagal 156 straipsnio 1 dalį:

„Valdžios institucija panaikina sprendimą, kai jis:

<...>

2) buvo priimtas be teisinio pagrindo ar akivaizdžiai pažeidus teisę.

<...>.“

3. Civilinio proceso kodeksas

14. 479⁶³ straipsnyje nurodyta, kad pareiškėjo prašymu teismas gali sustabdyti sprendimo vykdymą, kol bus išnagrinėta byla, jei mano, kad gali kilti didelė žala ar nepataisomų padarinių.

15. 479⁶⁴ straipsnyje nurodyta, kad išnagrinėjęs bylą teismas gali ieškinį atmesti arba patenkinti. Pastaruoju atveju teismas panaikina arba visiškai ar iš dalies pakeičia skundžiamą sprendimą ir priima sprendimą dėl bylos esmės.

II – Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės ir prejudicinis klausimas

16. ERB atliko *Polkomtel Sp. z o.o.*⁷ (toliau – *Polkomtel*) taikomų tarifų už balso skambučių užbaigimą judriojo telefono ryšio tinkle lyginamąjį tyrimą⁸ ir, įvertinusi jų teisingumą, nustatė, kad *Polkomtel* taikomi MTR mokesčiai skiriasi nuo kitose valstybėse narėse taikomų MTR tarifų ir kad jie nustatyti pritaikius neteisingus skaičiavimo metodus.

17. ERB pirmininkas 2008 m. rugsėjo 30 d. priėmė pirmąjį sprendimą (toliau – 2008 m. MTR sprendimas), kuriuo nustatė tam tikrus didžiausius leistinus tarifus *Polkomtel* už skambučių kitiems telekomunikacijų operatoriams užbaigimo paslaugų tiekimą pagal tam tikrą kalendorių.

18. *Polkomtel* apskundė 2008 m. MTR sprendimą Varšuvos *Rejonowy Sąd* (apylinkės teismas), kuris 2011 m. kovo 23 d. sprendimu jį panaikino. Pateikus apeliaciją 2012 m. sausio 30 d. šį sprendimą patvirtino *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas) ir jis įsiteisėjo⁹.

19. Kol buvo nagrinėjamas skundas dėl 2008 m. MTR sprendimo, 2008 m. gruodžio 4 d. *Polkomtel* pasiūlė *Petrotel Sp. z o.o.*¹⁰ (operatorius, kuris už tam tikrą mokestį iš *Polkomtel* gauna prieigos prie skambučių užbaigimo tinklo paslaugas) pakeisti MTR tarifus, atsižvelgiant į 1999 m. spalio 21 d. sutartį, kuria buvo reglamentuotas *Petrotel* prieigos teisės prie *Polkomtel* tinklo turinys.

20. Nepavykus susitarti su *Polkomtel* dėl tarifų, atitinkančių 2008 m. MTR sprendimą, *Petrotel* 2009 m. vasario 6 d. paprašė ERB įsikišti, siekdama pakeisti prieigos prie tinklo sutartį.

21. ERB pirmininkas išsprendė *Petrotel* ir *Polkomtel* ginčą 2009 m. kovo 17 d. priimdamas sprendimą (toliau – įgyvendinimo sprendimas), kuriuo pakeitė abu operatorius siejančią sutartį. Įgyvendinimo sprendimas atitiko 2008 m. MTR sprendimo tarifų sistema.

7 — Lenkijoje *Polkomtel* užima didelę balso skambučių užbaigimo judriojo telefono ryšio tinkle paslaugų rinkos dalį.

8 — *Mobile termination rates* (toliau – MTR tarifai).

9 — 2008 m. MTR sprendimo panaikinimo priežastys susijusios su teisės aktuose numatytos konsultavimo procedūros nesilaikymu.

10 — Toliau – *Petrotel*.

22. *Polkomtel* apskundė įgyvendinimo sprendimą *Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów* (Varšuvos apygardos teismas, nagrinėjantis bylas, susijusias su konkurencijos ir vartotojų teisių apsauga), kuris 2012 m. spalio 26 d. sprendimu jį panaikino. Tokį sprendimą, be kitų priežasčių, iš esmės lėmė tai, kad 2008 m. MTR sprendimas jau buvo pripažintas negaliojančiu ankstesnėje byloje. Kadangi įgyvendinimo sprendimu buvo tik įgyvendinamas 2008 m. MTR sprendimas, pastarąjį panaikinus, jis nebegalėjo būti įgyvendinimo sprendime *Polkomtel* nustatytų įpareigojimų teisinis pagrindas.

23. *Petrotel* ir ERB atskirai pateikė apeliacinius skundus *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas) dėl 2012 m. spalio 26 d. sprendimo. Šie skundai 2013 m. rugsėjo 19 d. sprendimu buvo atmesti, iš esmės pripažinus pirmosios instancijos teismo sprendimą pagrįstu.

24. *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas) mano, kad 2008 m. MTR sprendimo panaikinimas sukėlė pasekmių ne tik *ex nunc*, nes kitaip elektroninį tinklą teikiančios įmonės teisė ginčyti 2008 m. MTR sprendimą ir teismo procese dėl šio skundo priimto sprendimo pasekmės taptų iliuzinės.

25. *Petrotel* ir ERB apskundė *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas) sprendimą kasacine tvarka *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas), kuris mano, kad prieš priimant sprendimą reikia pateikti prejudicinį klausimą.

26. *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) mano, kad dviejų ankstesnių instancijų teismų priimti sprendimai iš esmės atitinka teisę į veiksmingą teisminę gynybą (Pagrindų direktyvos 4 straipsnis ir Chartijos 47 straipsnis). Tačiau teismas išreiškė abejonį dėl nacionalinių teismų praktikos, pagal kurią, atsižvelgiant į teisėtumo ir įgytų teisių apsaugos principus, administracinio akto panaikinimas panaikina jo gebėjimą sukelti teises pasekmes tik nuo sprendimo, kuriuo panaikinamas neteisėtas aktas, įsigaliojimo momento, taigi *ex nunc*¹¹.

27. Be to, NRI sprendimo, kuriuo remiantis buvo priimtas kitas administracinis aktas, panaikinimas neturi poveikio to kito sprendimo buvimui: šis panaikinimas leidžia atnaujinti procedūrą ir vėliau priimtas sprendimas turės tik *ex nunc* poveikį¹².

28. Jei teismai taikytų minėtus kriterijus, tai reikštų, kad 2008 m. MTR sprendimo (kuriuo remiantis buvo nustatyti didžiausi leistini tarifai, vėliau pritaikyti įgyvendinimo sprendimu) panaikinimas neturėtų reikšmės *Polkomtel* pateiktam skundai dėl įgyvendinimo sprendimo.

29. Atsižvelgiant į Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalies paskutinį sakinį, 2008 m. MTR sprendimas liktų galioti, kol būtų panaikintas. Todėl paskesnis jo panaikinimas neturėtų poveikio MTR tarifams, taikomiems *Petrotel* ir *Polkomtel* santykiams, už laikotarpį nuo sutarties pakeitimo, kuriam pritarė NRI, dienos iki teismo sprendimo panaikinti 2008 m. MTR sprendimą priėmimo dienos. Tačiau tai galėtų apriboti veiksmingą teisminę gynybą.

30. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, jog dėl to, kad Sąjungos teisė nereglamentuoja teismo sprendimų, kuriais panaikinami NRI priimti sprendimai, pasekmių, taikomas valstybių narių procesinės autonomijos principas, ribojamas veiksmingumo principo pagal Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalį. Minėtam teismui kyla klausimų dėl to, kad netaikant minėtos nuostatos paskutiniame sakinyje numatytų laikinųjų priemonių, nedelsiamas vykdymas gali pažeisti teisę į veiksmingą teisminę gynybą, kuri būtų užtikrinta tik taikant sprendimą dėl panaikinimo atgaline data.

11 — 2012 m. lapkričio 13 d. *Naczelnny Sąd Administracyjny* (Aukštasis administracinis teismas) sprendimas.

12 — Administracinio proceso kodekso 145 straipsnio 1 dalies 8 punktą ir 2011 m. gegužės 27 d. *Naczelnny Sąd Administracyjny* (Aukštasis administracinis teismas) sprendimas.

31. Atsižvelgdamas į tai, *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) kelia tokį prejudicinį klausimą:

„Ar <...> Direktyvos 2002/21/EB <...> 4 straipsnio 1 dalies pirmąjį ir trečiąjį sakinį reikia aiškinti taip, kad jeigu tinklą suteikianti įmonė apskundžia [NRI] sprendimą, kuriuo nustatomi tarifai už skambučių užbaigimą šios įmonės tinkle (toliau – MTR sprendimas), o vėliau ši įmonė apskundžia dar vieną [NRI] sprendimą, kuriuo MTR sprendimo adresato ir kitos įmonės sutartis pakeičiama taip, kad tos kitos įmonės mokami tarifai už skambučių užbaigimą MTR sprendimo adresato tinkle atitiktų MTR sprendime nustatytus tarifus (įgyvendinimo sprendimas), nacionalinis teismas, nustatęs, kad MTR sprendimas panaikintas, negali panaikinti įgyvendinimo sprendimo, atsižvelgdamas į Direktyvos 2002/21 4 straipsnio 1 dalies ketvirtojo sakinio turinį ir į įmonės, kuriai įgyvendinimo sprendimas naudingas, interesus, kylančius iš teisėtų lūkesčių arba teisinio saugumo principų; o gal Direktyvos 2002/21 4 straipsnio 1 dalies pirmąjį ir trečiąjį sakinį, siejamus su Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu, reikia aiškinti taip, kad nacionalinis teismas gali panaikinti [NRI] įgyvendinimo sprendimą ir taip panaikinti jame numatytus įpareigojimus už laikotarpį iki savo sprendimo, jeigu pripažintų, kad tai yra būtina siekiant veiksmingai apsaugoti įmonės, apskundusios nacionalinės reguliavimo institucijos sprendimą, kuriuo įgyvendinami vėliau panaikintame MTR sprendime numatyti įpareigojimai, teises?“

III – Šalių pastabų santrauka

32. *Polkomtel* teigia, kad prejudicinis klausimas nepriimtinas, nes yra hipotetinis. Be to, galimas atsakymas neturėtų reikšmės pagrindinės bylos sprendimui ir prejudicinį klausimą pateikusio teismo abejonės daugiau susijusios su 2008 m. MTR sprendimo padariniais, o ne su įgyvendinimo sprendimu, nors tik įgyvendinimo sprendimas yra pagrindinės bylos dalykas. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neapibūdino ginčijamos nacionalinės teisinės sistemos, taip pažeisdamas Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnį.

33. *Polkomtel* teigimu, *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) svarsto klausimus peržengdamas ieškinio ribas, nes jie susiję su procedūra, kuria, panaikinus įgyvendinimo sprendimą, turi vadovautis ERB, atsižvelgdamas į panaikinimo priežastį, taip pat su tolesniais abiejų atitinkamų įmonių veiksmiais. Be to, *Polkomtel* kritikuoja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą dėl to, kad šis neanalizavo galimų proceso teisės aktų aiškinimo pasekmių. *Polkomtel* tvirtina, kad nėra priimtinių priežasčių, leidžiančių Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalies pirmąjį ir trečiąjį sakinį aiškinti taip, kad nacionalinis teismas, konstatavęs 2008 m. MTR sprendimo panaikinimą, negali panaikinti įgyvendinimo sprendimo atsižvelgdamas į minėtos nuostatos paskutinio sakinio formuluotę, nes teismo sprendimo pasekmės turi būti vertinamos pagal materialines nacionalinės teisės nuostatas.

34. ERB pabrėžė, kad, nors 2008 m. MTR sprendimas buvo panaikintas, *Polkomtel* dar galioja prievolė nustatyti savo tarifus atsižvelgiant į patirtas sąnaudas, kaip iš jos reikalaujama pagal kitą, 2009 m. liepos 19 d. sprendimą (toliau – SMP sprendimas), kuris yra galutinis.

35. ERB teigia, kad, kai buvo priimtas įgyvendinimo sprendimas, 2008 m. MTR sprendimas dar galiojo. Jo panaikinimas nereiškia, kad iš karto panaikinamas įgyvendinimo sprendimas, nes Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalies paskutiniame sakinyje nustatyta, kad apskūstas sprendimas lieka galioti, išskyrus atvejus, kai taikomos laikinosios priemonės. 2008 m. MTR sprendimas ir įgyvendinimo sprendimas atitinka minėtą nuostatą.

36. ERB teigimu, logiška manyti, kad pagal doktriną ir nusistovėjusią teismų praktiką NRI sprendimo panaikinimas sukelia pasekmes *ex nunc*. Vieno administracinio sprendimo, kuriuo buvo remiamasi priimant kitą sprendimą, pripažinimas negaliojančiu nebūtinai reiškia, kad tas kitas sprendimas iš karto tampa negaliojantis, bet šalims leidžiama prašyti atnaujinti procedūrą pagal Lenkijos administracinio proceso kodekso 145 straipsnio 1 dalies 8 punktą.

37. Dėl teisės akto nuostatos (Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalies trečias sakiny), kad skundų nagrinėjimo institucija išnagrinėja „bylos sudėtį [esmę]“, ERB palaiko teismo sprendimo poveikį *ex nunc*. Atsižvelgiant į šalių argumentus ir pateiktus įrodymus, skundų nagrinėjimo institucija gali priimti sprendimą dėl bylos esmės, kuris paveiks ginčijamo administracinio sprendimo turinį ir jį pakeis.

38. ERB mano, kad teismas neturėtų apsiriboti įgyvendinimo sprendimo panaikinimu dėl ankstesnio 2008 m. MTR sprendimo panaikinimo, o turėtų išnagrinėti klausimus dėl esmės ir priimti sprendimą dėl tarifo apskaičiavimo remiantis *Polkomtel* faktiškai patirtomis išlaidomis, nes ši prievolė tenka jai pagal SMP sprendimą net ir panaikinus 2008 m. MTR sprendimą.

39. Taigi ERB siūlo į prejudicinį klausimą atsakyti taip, kad 2008 m. MTR sprendimo panaikinimas nėra pakankamas pagrindas pripažinti įgyvendinimo sprendimą niekiniu, nes nacionalinė skundų nagrinėjimo institucija turi įvertinti visus su bylos esme susijusius aspektus.

40. *Petrotel* pažymi, kad pagal Lenkijos teisę ERB sprendimai yra vykdomi iš karto, nors pagal Civilinio proceso kodeksą leidžiama taikyti laikinąsias priemones, jei manoma, kad gali kilti didelė žala ar kitų nepataisomų pasekmių. Siekiant užtikrinti pareiškėjo teisę į veiksmingą teisminę gynybą, nėra būtina, kad ginčijamas administracinis sprendimas būtų panaikintas atgaline data, nes tai gali būti nesuderinama su teisiniu saugumu ir sukelti nepalankių pasekmių suinteresuotiesiems tretiesiems asmenims.

41. *Petrotel* siūlo į iškeltą prejudicinį klausimą atsakyti taip, kad Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad kai tinklą teikianti įmonė apskundžia MTR sprendimą, paskui – ir jo įgyvendinimo sprendimą, nacionalinio teismo konstatavimas, kad MTR sprendimas panaikintas po to, kai buvo priimtas įgyvendinimo sprendimas, negali būti pagrindas panaikinti įgyvendinimo sprendimo.

42. Lenkijos vyriausybės nuomone, taisyklė, kad NRI sprendimas turi būti vykdomas iš karto (pagal Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalies paskutinį sakinį), neprieštarauja tam, kad skundų nagrinėjimo institucijos paskelbtas sprendimas, kuriuo NRI sprendimas panaikinamas, būtų taikomas atgaline data, kaip matyti iš paskutiniame sakinyje numatyto atvejo, kad minėta institucija gali nustatyti laikinąsias priemones.

43. Lenkijos vyriausybė mano, kad skundų nagrinėjimo institucijų galių apibrėžimas priklauso valstybių narių procesinei autonomijai, laikantis veiksmingumo ir lygiavertiškumo principų. Lenkijos vyriausybė pabrėžia, kad Lenkijos teisėje yra nuostatų, pagal kurias skundų nagrinėjimo institucijai suteikiama teisė, nesvarbu, ar ji, nagrinėdama ginčą, taikė laikinąsias priemones, ar ne, priimti sprendimą dėl bylos esmės siekiant iš dalies ar visiškai pakeisti priimtą sprendimą¹³. Tačiau pagal *Naczelny Sąd Administracyjny* (Aukštasis administracinis teismas) praktiką teismo sprendimai dėl panaikinimo sukelia pasekmių *ex nunc*, o tai suinteresuotiesiems asmenims leidžia pateikti prašymą atlyginti žalą vadovaujantis pagrindiniais šioje srityje taikomais principais.

44. Lenkijos vyriausybė priduria, kad reikia įvertinti veiksmingumo ir teisinio saugumo principus, taip pat teisėtų lūkesčių apsaugos principą. Šioje byloje įgyvendinimo sprendimo panaikinimas turi įtakos ne tik ERB ir *Polkomtel* tarpusavio santykiams, bet ir sutarčiai, kurią *Polkomtel* pasirašė su trečiuoju asmeniu (*Petrotel*), ir būsimas teismo sprendimas gali būti naudingas vienai iš sutarties šalių ir pabloginti kitos padėtį.

13 — Lenkijos vyriausybė remiasi Civilinio proceso kodekso 479⁶⁴ straipsniu. Žr. šios išvados 15 punktą.

45. Atsižvelgiant į šias pastabas, Lenkijos vyriausybė siūlo ginčijamą straipsnį aiškinti taip, kad juo nacionaliniam teismui tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, nedraudžiama panaikinti NRI sprendimo atgaline data. Būdas užtikrinti apskundimo teisės veiksmingumą priskiriamas prie nacionalinės teisinės sistemos ir nacionalinių teismų praktikos srities.

46. Komisijos nuomone, Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje numatyta teisė į veiksmingą teisinę gynybos priemonę nepriklausomoje institucijoje ir įtvirtintas principas, kad NRI sprendimai laikomi iš karto vykdytiniais, nebent nustatomos laikinosios priemonės. Tokios nuostatos poreikį lemia tai, kad esama nacionalinių sistemų, pagal kurias administracinių sprendimų apskundimas teismui susijęs su savaiminiu jų vykdymo sustabdymu, kol nagrinėjamas ginčas.

47. Komisija teigia, kad jei skundžiamas aktas vykdomas iš karto, tai sukelia tik laikinų pasekmių, kol išnagrinėjamas ieškinys ir priimamas sprendimas, ir neribojama teismo teisė priimti sprendimą dėl bylos esmės. Jei sprendimas panaikinamas, panaikinimo pasekmės taikomos nuo sprendimo priėmimo momento (poveikis *ex tunc*). Jei skundų nagrinėjimo institucija neturėtų galimybės reikalauti grąžinti įgyvendinant panaikintą sprendimą neteisėtai gautus mokėjimus, reikėtų taikyti ES teisės aktus, pagal kuriuos leidžiama sustabdyti sprendimo vykdymą.

48. Teismo sprendimo, kuriuo panaikinamas NRI sprendimas, pasekmių taikymo sritis priskiriama prie valstybių narių procesinės autonomijos srities, tačiau visada laikantis veiksmingumo ir lygiavertiškumo principų. Komisijos nuomone, siekiant užtikrinti apskundimo mechanizmo veiksmingumą, teismo sprendimui dėl panaikinimo būtina pripažinti *ex tunc* poveikį. Jei apskundimo procedūra neleistų panaikinti NRI sprendimų atgaline data ir leistų tai tik *pro futuro*, Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje nustatytos teisės taikymas taptų iliuzinis.

IV – Analizė

A – Prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumai

49. *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) kreipėsi į Teisingumo Teismą prašydamas išaiškinti Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalį, siejamą su Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu. Ginčas kyla dėl to, kad NRI vienas po kito priimti du sprendimai, kurie buvo apskūsti ir kuriems nebuvo pritaikytos jokios laikinosios priemonės, bet kurie vėliau buvo panaikinti¹⁴, yra iš karto vykdytini.

50. Pirmuoju sprendimu (2008 m. MTR sprendimas) NRI nurodė *Polkomtel* neviršyti didžiausių leistinių prieigos prie tinklo tarifų, taikomų visiems naudotis juo norintiems ryšio operatoriams. Kadangi *Polkomtel* nepavyko susitarti su vienu iš minėtų operatorių (tiksliau – su *Petrotel*) pakeisti jų santykius reglamentuojančią sutartį, siekiant ją suderinti su 2008 m. MTR sprendimu, antruoju sprendimu (įgyvendinimo sprendimas) ERB pirmininkas *Petrotel* prašymu įtvirtino privalomąsias nuostatas dėl didžiausių pagal sutartį leistinių *Petrotel* prieigos prie *Polkomtel* tinklo tarifų.

51. Teismui panaikinus 2008 m. MTR sprendimą, kai buvo nagrinėjamas skundas dėl įgyvendinimo sprendimo, *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) kilo klausimas, ar Sąjungos teisė (tiksliau – Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalis) turi poveikį ginčo sprendimui. Tiksliau kalbant, minėtas teismas nori sužinoti, ar, vadovaujantis minėta nuostata, 2008 m. MTR sprendimo, galiojusio įgyvendinimo sprendimo priėmimo metu, paskesnis panaikinimas leidžia (ar nustato pareigą) teismui, kompetentingam nagrinėti įgyvendinimo sprendimo galiojimą, panaikinti šį sprendimą ir kartu panaikinti iš šio sprendimo jo galiojimo metu kilusių įpareigojimų pasekmes.

14 – Įgyvendinimo sprendimas buvo panaikintas abiejų instancijų teismų sprendimais. Dėl antrojo iš jų pateiktas apeliacinis skundas dar nagrinėjamas *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas).

52. *Polkomtel* teigia, kad dėl pirma nurodytų priežasčių prejudicinis klausimas yra nepriimtinas¹⁵. Tokiam prieštaravimui nepritariu, nes pateiktas klausimas nėra hipotetinis ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas trumpai, bet pakankamai suprantamai išdėstė su byla susijusius teisės aktus ir faktines aplinkybes. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė nuorodas į Lenkijos teisės aktus ir citavo šios šalies Aukštojo administracinio teismo praktiką, konkrečiai – du šio teismo sprendimus, taip pat Administracinio proceso kodekso 145 straipsnio 1 dalies 8 punktą¹⁶, siekdamas tiksliai apibrėžti nagrinėjamą problemą. Jis galėjo būti konkretesnis, tačiau jo sprendime pateikiama būtina informacija, reikalinga ginčui išspręsti, ir nagrinėjimo metu šalys pateikė argumentus, kuriais palaikomi arba atmetami tam tikri teiginiai.

53. *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) nurodyta problema turi du aspektus. Pirmasis – visiškai vidinis aspektas, susijęs su nacionalinės teisės aktais ir teismų praktika. Kaip apibūdino prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, teismo sprendimai, kuriais panaikinti NRI sprendimai, sukelia pasekmių nuo jų priėmimo. Kai aktas panaikinamas dėl pirma priimto kito akto, kurį jis įgyvendina, panaikinimo, reikia atnaujinti administracinę procedūrą ir, atlikus visus formalumus, priimtas galutinis sprendimas sukels pasekmių tik *pro futuro*. Atsižvelgiant į tai, veiksmų, atliktų įgyvendinant panaikintą sprendimą, pasekmės išliks nepakitusios.

54. *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) abejoja, ar nacionalinės teisės nuostatų, aiškinant jas taip, kaip nurodyta pirma, taikymas atitinka Sąjungos teisę ir šiuo atžvilgiu kyla antrasis pateikto klausimo aspektas. Jeigu *Sąd Najwyższy* prašo Teisingumo Teismo išaiškinti Pagrindų direktyvos 4 straipsnį (ir Chartijos 47 straipsnį), jis tai daro todėl, kad, jo nuomone, šis išaiškinimas galėtų paveikti jo sprendimą.

55. Taip suprantamas prejudicinis klausimas yra priimtinas. Iš tikrųjų, atsakant į šį klausimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo argumentus¹⁷ reikėtų patikslinti taip, kad kai kurie jų, kuriuos jis pabrėžė, būtų atidėti dėl to, kad yra mažiau aktualūs. Pavyzdžiui, taip yra kalbant apie 2008 m. MTR sprendimo ankstesnio panaikinimo poveikį įgyvendinimo sprendimo galiojimui: atsižvelgiant į Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalį, svarbu nustatyti, kokių pasekmių sukels įgyvendinimo sprendimo pripažinimas negaliojančiu, nesvarbu, kokios priežastys konkrečiu metu lėmė tokį panaikinimą. Logiška, kad Teisingumo Teismas negali kištis į Lenkijos teisės aiškinimą, nes tai priklauso išimtinai nacionalinių teismų kompetencijai.

B – Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje numatyti apskundimo mechanizmai

56. Pirmiausia sprenddamas ginčą sutelksiu dėmesį į Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalies paskutinį sakinį.

15 — Žr. šios išvados 41 ir 42 punktus.

16 — Žr. šios išvados 12 punktą ir 10 ir 11 išnašas.

17 — Perskaičius nutartį dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimo paaiškėja, kad *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) abejonės yra didesnės, nei buvo galima tikėtis. Iš tikrųjų siekiama išsiaiškinti, kokios yra NRI veiksmų teisminės kontrolės ribos. Kad tai yra ginčo dalykas, įrodo vienos iš šalių pritarimas savo pastabose, kad nacionalinis teismas priimtų sprendimą, kuriuo būtų išnagrinėtas bylos esmės klausimas (dėl didžiausių nustatytų tarifų teisingumo atsižvelgiant į *Polkomtel* sąnaudą), ir arba galutinai atmetų skundą, arba suteiktų įgyvendinimo sprendimui konkretų visiems privalomą turinį.

57. Teisingumo Teismas jau turėjo progą išaiškinti¹⁸ šį straipsnį, patvirtindamas, kad jis „išreiškia veiksmingos teisminės gynybos principą, pagal kurį valstybių narių teismai turi užtikrinti teisės subjektams pagal Sąjungos teisę suteikiamų teisių teisminę gynybą“¹⁹. Taip pat Teisingumo Teismas patvirtino, kad „Pagrindų direktyvos 4 straipsnyje numatytomis aplinkybėmis valstybės narės privalo sudaryti galimybę pateikti skundą teisminei institucijai tam, kad būtų apsaugotos paslaugų gavėjams ir įmonėms iš Bendrijos teisės kylančios teisės“. Teisingumo Teismas išdėstė savo poziciją dėl veiksmingos teisminės gynybos principo paisymo kitose bylose, susijusiose su elektroniniais ryšiais, nenagrinėdamas skundų nagrinėjimo institucijos priimtų sprendimų taikymo srities ir sukeliamų pasekmių klausimų²⁰.

58. Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalies paskutiniame sakinyje numatytas tik dar vienas su veiksminga teismine gynyba susijęs aspektas, t. y. laikinoji priemonė. Sąjungos teisės aktų leidėjas remiasi prielaida, kad NRI sprendimų vykdymas gali būti sustabdytas²¹, kol skundą nagrinėjantys teismai (ir kitos institucijos, „nepriklausomos nuo suinteresuotų šalių“) priims galutinį sprendimą. Be to, priduriama, kad jei NRI sprendimas nesustabdomas, jis lieka galioti²². Tačiau iš šio sakinio negalima daryti išvados, kaip tai daro kai kurios bylos šalys, kad NRI sprendimo galiojimo išlaikymas (laikina, kol nagrinėjama byla) kliudo galutiniu sprendimu (jei tai sprendimas dėl panaikinimo) pripažinti negaliojančiomis ir minėto sprendimo, kuris buvo *sub iudice*, pasekmes (kurios iki tol buvo laikinos), paskelbiant jas neteisėtomis.

59. Laikinių priemonių, kurios bylos nagrinėjimo metu sustabdytų NRI sprendimo veiksmingumą, nebuvimas, atsižvelgiant į Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalį, nereiškia, kad sprendimu, kuriuo užbaigiamas procesas, negalima pripažinti negaliojančiu ne tik ginčijamą sprendimą, bet ir jau sukeltas, ir būsimas jo pasekmes. Be to, tokia yra apskundimo sistemos logika; ši sistema apima skundus dėl administracinių aktų panaikinimo ir joje galioja bendra taisyklė – *quod nullum est, nullum effectum producit*. Jei teismas yra įgaliotas laikinai sustabdyti administracinio akto vykdymą, jis yra juo labiau įgaliotas užtikrinti panaikinančiojo sprendimo vykdymą, panaikindamas skundžiamo sprendimo pasekmes.

60. Kita vertus, Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės savo teismų sistemose sukurtų „veiksmingą apeliacijų [skundų nagrinėjimo] mechanizmą“, skirtą NRI sprendimams apskūsti. Ši frazė pakartota pirmajame ir trečiajame minėtos nuostatos sakinyje. Pastarajame sakinyje dar priduriama, jog „valstybės narės užtikrina, kad būtų tinkamai atsižvelgiama į bylos sudėtį [esmę]“.

18 — Kartais jo sprendimai buvo labai bendro pobūdžio. 2010 m. spalio 6 d. Sprendime *Base NV ir kt.* (C-389/08, EU:C:2010:584, 29 punktas) ir 2015 m. rugsėjo 17 d. Sprendime *KPN* (C-85/14, EU:C:2015:610, 54 punktas) nurodytos sąlygos, kurias turi atitikti NRI, ir kad jų sprendimai gali būti veiksmingai apskūsti. 2006 m. liepos 13 d. Sprendime *Mobistar* (C-438/04, EU:C:2006:463) daugiausia dėmesio buvo skiriama apeliacinės institucijos teisei susipažinti su konkrečiais konfidencialiais dokumentais, kad ji priimtų sprendimą dėl bylos esmės turėdama pakankamai įrodymų.

19 — 2015 m. sausio 22 d. Sprendimas *T-Mobile Austria* (C-282/13, EU:C:2015:24, 33 punktas).

20 — 2008 m. vasario 21 d. Sprendimas *Tele2 Telecommunication* (C-426/05, EU:C:2008:103, 30 ir 31 punktai); 2015 m. sausio 22 d. Sprendimas *T-Mobile Austria* (C-282/13, EU:C:2015:24, 33 ir 34 punktai). Juose nurodoma sąvoka „suinteresuotasis asmuo“, kaip ji suprantama pagal Pagrindų direktyvos 4 straipsnį.

21 — Dėl to žr. šios išvados 9 punktą, kuriame nurodytos Direktyvos 2009/140 14 ir 15 konstatuojamosios dalys.

22 — Kitose kalbinėse versijose, kurias peržiūrėjau, parašyta, kad užtikrinamas NRI sprendimo *veiksmingumas*, o ne *galiojimas*. Tai aiškiai nurodyta tekste portugalų k. („Na pendência do recurso, a decisão da autoridade reguladora nacional mantém-se eficaz“) ir panašiai formuluojant – tekste vokiečių k. („Bis zum Abschluss eines Beschwerdeverfahrens bleibt die Entscheidung der nationalen Regulierungsbehörde wirksam“), anglų k. („Pending the outcome of the appeal, the decision of the national regulatory authority shall stand“), prancūzų k. („Dans l’attente de l’issue de la procédure, la décision de l’autorité réglementaire nationale est maintenue“) arba italų k. („In attesa dell’esito del ricorso, resta in vigore la decisione dell’autorità nazionale di regolamentazione“) (originaluose – ne pasviruoju šriftu). Tačiau tekste ispanų k. nurodyta, kad NRI sprendimas „seguirá siendo válida (lieka galioti)“, nors pagal kitas kalbines versijas taip nėra, nes netinkamai sugretinamos skirtingos teisinės kategorijos, kaip antai sprendimo galiojimas ir veiksmingumas.

61. Taigi valstybės narės savo teisinėse sistemose turi imtis būtinų teisėkūros priemonės, kuriomis būtų užtikrinama, kad sprendimai dėl skundų, pateiktų dėl NRI sprendimų elektroninių ryšių sektoriuje, būtų „veiksmingi“. Tačiau Pagrindų direktyvoje pateikta tik pirmą nurodyta frazė, ir valstybėms narėms jų procesinės ir teismų autonomijos srityje paliekama tam tikra diskrecija, kad minėtas tikslas būtų pasiektas tokiomis priemonėmis (šiuo atveju – procesinėmis), kurias kiekviena iš jų laiko tinkamomis.

62. Ar vadovaujantis veiksmingumo reikalavimu, nurodytu Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje, neišvengiamai būtina, kad teismo sprendimas, kuriuo užbaigiamas ginčas ir panaikinamas NRI sprendimas, sukeltų pasekmių *ex tunc*? Iš tikrųjų tai yra pagrindinis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo klausimas, jeigu jis nagrinėjamas Sąjungos teisės požiūriu.

63. Jei jau buvo padaryta išvada, kad panaikinančiojo sprendimo galiojimo *ex tunc* galimybės nepaneigia nuoroda į NRI sprendimo „galiojimą“, nesant jį sustabdančių laikinųjų priemonių (4 straipsnio 1 dalies paskutinis sakiny), dabar ginčas jau susijęs ne su galimybe, o su tariama pareiga nuo pat pradžių panaikinti laikinai galiojusias pasekmes.

64. Kaip jau minėjau, skundų nagrinėjimo mechanizmų, skirtų NRI sprendimams apskūsti, logika reiškia, kad iš esmės, jei teisminė institucija panaikina sprendimą, toks panaikinimas taip pat turėtų būti išplėstas ir šio sprendimo sukeltoms pasekmėms, nes jos netenka teisinio pagrindo, kuriuo remiantis jos atsirado. Tačiau tai yra bendroji taisyklė, kuriai gali būti taikomos išimtys.

65. Viena iš išimčių (kurios išimtinumas prireikus patvirtina įprastą taisyklę) yra ta, kad teisminė institucija, kiek tai yra leidžiama pagal jos teisinę sistemą, nusprendžia, kad tam tikros panaikinto akto padariniai lieka galutiniai²³. Priežastys, susijusios su teisiniu saugumu, trečiųjų asmenų teisėmis ar bendroju interesu, ir kitos priežastys gali lemti, kad, jei sprendimą turintis priimti teismas mano esant reikalinga, panaikinto akto pasekmės lieka galioti, ypač kai sprendimas dėl panaikinimo įsigalioja nedelsiant ir tai minėtų šalių interesams sukelia ypač sunkių pasekmių.

66. Kita paaiškinama išimtis gali būti taikoma, kai skundo nagrinėjimo byloje skundžiamo akto teisėtumas ginčijamas atsižvelgiant į ne jo tikslą ar turinį, bet dėl priežasčių, nesusijusių su bylos esme: dėl sprendimą priėmusios institucijos nekompetencijos ar dėl kitų daugiau ar mažiau esminių formalaus pobūdžio trūkumų. Patenkinus skundą dėl šių priežasčių ir panaikinus aktą gali būti pripažinta (jei tai leidžiama pagal konkrečios valstybės narės teisinę sistemą), kad jo pasekmės lieka galioti, kol panaikintas aktas bus pakeistas kitu, neturintiu minėtų trūkumų, siekiant, kad neatsirastų teisinė spraga, kuri turėtų neigiamų pasekmių viešajam interesui²⁴. Taigi sprendimas dėl panaikinimo tokiais atvejais sukeltų pasekmių *ex nunc*.

23 — Ši Teisingumo Teismui suteikta teisė tiesioginių ieškinių srityje buvo įtraukta į pirminę Sąjungos teisę: SESV 264 straipsnyje nurodyta: „jei ieškiny yra pagrįstas, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas atitinkamą teisės aktą paskelbia negaliojančiu. Tačiau jei Teismas mano, kad tai reikalinga, jis nurodo, kurie paskelbto negaliojančiu akto padariniai lieka galutiniai“ (originalė – ne pasviruoju šriftu).

24 — Ypač kalbant apie norminio pobūdžio aktus.

67. Nacionalinėse teisės sistemose taip pat gali būti numatyta, kad jų teismai išimtiniais atvejais ir, atsižvelgdami į priežastis, susijusias su teisinio saugumo principu, apriboja sprendimo galiojimą laiko atžvilgiu²⁵. Nors logiška, kad būtina išlaikyti išimtinį tokių teismo sprendimų pobūdį, kad nebūtų sumažinta sprendimo *res judicata* galia²⁶, negalima atmesti, kad tokių atvejų pasitaiko ir jie gali būti pagrįsti, neapribojant teisės į veiksmingą teisminę gynybą.

68. Galiausiai priimtina ir tai, kad tam tikrais atvejais nacionalinėje teisėje, reaguojant į prašymą panaikinti administracinį aktą (ar viešųjų pirkimų sutartį), būtų numatyta, kad sprendimas, kuriuo toks aktas pripažįstamas negaliojančiu, netenka savo „įprasto“ poveikio ir vietoj to nustatytas įpareigojimas atlyginti žalą ar taikomos kitos alternatyvios priemonės. Tokia galimybė yra žinoma Sąjungos teisėje²⁷ ir nesuprantu, kodėl ji negalėtų būti taikoma nacionalinėje teisėje esant analogiškai situacijai.

69. Pirma pateikti argumentai patvirtina, kad „skundų nagrinėjimo mechanizmų“, skirtų NRI sprendimams apskūsti, veiksmingumui pagal Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalį, kaip bendroji taisyklė, reikalinga, kad juos panaikinančiu sprendimu būtų pripažintos negaliojančiomis ir jų sukeltos laikinosios pasekmės. Tačiau tokiai taisyklei gali būti taikomos mano jau minėtos išimtys, kurias nustatyti savo nacionalinėje teisėje priklauso valstybėms narėms, laikantis lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų, kuriais apribojama jų procesinė autonomija.

70. Šitaip nuoroda į Chartijos 47 straipsnį nenurodo nieko reikšmingo (nors *ratione temporis* vargu ar jį būtų galima taikyti teisei situacijai, sukeltai sprendimų, kurie buvo priimti ir skundais, pateiktais 2008–2009 m.). Chartijoje įtvirtinta teisė į veiksmingą teisminę gynybą jos 51 straipsnyje nurodytais atvejais nesuteikia galimybės vienareikšmiai atsakyti į klausimus, kylančius dėl teismo sprendimų, kuriais panaikinami administraciniai aktai, veiksmingumo. Remiantis šia teise, akivaizdžiai galima nustatyti bendrą taisyklę, kurią jau minėjau, bet tai pačiai taisyklei gali būti taikomos minėtos išimtys.

71. Manau, kad likusi ERB ir dviejų ryšio operatorių, kuriems didžiausių leistinių tarifų nustatymas turėjo įtakos (ir šių tarifų poveikis jų prieigos prie tinklo sutartims), ginčo dalis, kaip matyti iš šio prejudicinio klausimo nagrinėjimo metu Teisingumo Teismui pateiktų argumentų, labiau susijusi su vidaus teisės, o ne pačios Sąjungos teisės išaiškinimu. Minėtų operatorių (ir Lenkijos vyriausybės) nuomonės aiškinant nacionalinės teisės aktus²⁸ ir aukščiausiųjų civilinių ir administracinių teismų praktika skiriasi. Tačiau Teisingumo Teismui nepriklauso tarpininkauti šiam ginčui, nes jo funkcija – tik aiškinti Sąjungos teisę.

25 — Taip yra ir Sąjungos teisėje. Teisingumo Teismas nuo 1976 m. balandžio 8 d. Sprendimo *Defrenne* (43/75, EU:C:1976:56) jau ne kartą yra nusprendęs dėl savo sprendimo sukeliama pasekmių apribojimo laiko atžvilgiu, siekdamas suderinti reikalavimus, susijusius su teisiniu saugumu, ir reikalavimus, kylančius dėl nacionalinės teisės aktų nesuderinamumo su Sąjungos teisės aktais. Žr. generalinio advokato D. Ruiz-Jarabo Colomer išvadą byloje *Edis* (C-231/96, ECLI:EU:C:1998:134, 15 ir paskesni punktai).

26 — Tai pripažino Teisingumo Teismas 1992 m. liepos 16 d. Sprendime *Legros ir kt.* (C-163/90, EU:C:1992:326, 30 punktas): „Tik išimtiniais atvejais, taikydamos Bendrijos teisinės sistemos bendrąjį teisinio saugumo principą, Teisingumo Teismas gali būti priverstas apriboti bet kurio suinteresuotojo asmens galimybę remtis jo išaiškinta nuostata siekiant užginčyti gera valia pradėtus teisinius santykius. <...> Siekiant nuspręsti, ar reikia apriboti sprendimo galiojimą laiko atžvilgiu, būtina atsižvelgti į tai, kad nors kiekvieno teismo sprendimo praktinės pasekmės turi būti įvertintos rūpestingai, vis dėlto negalima sumenkinti teisės objektyvumo ir sukompromituoti tolesnio jos taikymo dėl poveikio, kurį gali sukelti teismo sprendimas praeitais atžvilgiu (1988 m. vasario 2 d. Sprendimas *Blaizot*, 24/86, [EU:C:1988:43] 28 ir 30 punktai)“.

27 — Pavyzdžiui, 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/66/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 89/665/EEB ir 92/13/EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo (OL L 335, 2007, p. 31). Joje pripažįstama (22 konstatuojamoji dalis, 2d ir 2e straipsniai), kad jei sutartis turi būti pripažinta negaliojančia dėl neteisėtumo, nepriklausoma skundų nagrinėjimo institucija dėl svarbių bendro intereso priežasčių gali nuspręsti „pripažinti jos visą arba dalinį laikiną poveikį“, t. y. išlaikyti sutarties pasekmes, neužkertant kelio atitinkamų sankcijų taikymui ir žalos atlyginimui.

28 — Nuomonių skirtumai daugiausiai susiję su Civilinio proceso kodekso (479⁹³ ir 479⁶⁴ straipsniai ir 365 straipsnio 1 dalis) ir su Administracinio proceso kodekso (146 straipsnio 1 dalis) reikšme, kai panaikinamas administracinis aktas ir kai reikia priimti jį pakeičiantį aktą ir šiuo tikslu pradėti naują procedūrą. Šalys taip pat nesutaria dėl poveikio, kurį 2008 m. MTR sprendimo panaikinimas galėtų turėti įgyvendinimo sprendimui, ir dėl lemiamų įgyvendinimo sprendimo negaliojimo priežasčių (negaliojimas grindžiamas formaliais trūkumais dėl to, kad nebuvo taikyta konsultavimo procedūra, taip pat dėl išimtinio mechanizmo, numatyto Lenkijos Telekomunikacijų įstatyme, netinkamo taikymo, be to, panaikinus 2008 m. MTR sprendimą, trūksta teisinio pagrindo). Galiausiai ERB nurodė papildomą veiksnį, kuris prašymo priimti prejudicinį sprendimą tekste nelaikomas reikšmingu – naujas SMP sprendimas, priimtas po įgyvendinimo sprendimo.

72. Mano siūlomas atsakymas į prejudicinį klausimą, vadovaujantis pateiktais argumentais, susijęs tik su Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalies patikslinimu tokiomis sąlygomis, kurios būtų naudingos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, tačiau nesikišant į jo įgaliojimus aiškinti nacionalinę teisę.

73. Vertinant šiuo požiūriu, atsakymą reikėtų padalyti, atskiriant tai, kas susiję su pirmuoju nuostatos sakiniu (kuriame reikalaujama, kad valstybės narės turėtų „veiksmingą mechanizmą“, skirtą apskusti NRI sprendimams elektroninių ryšių sektoriuje), nuo to, kas susiję su paskutiniu jos sakiniu (pagal kurį apskundimo atveju apskustas sprendimas paliekamas galioti, išskyrus tuos atvejus, kai jį sustabdo skundų nagrinėjimo institucija).

74. Kalbant apie Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį, pažymėtina, kad jo turinys, kaip ir teisė į veiksmingą teisminę gynybą, kuria jis grindžiamas, reiškia, kad skundų nagrinėjimo institucijos gali panaikinti NRI sprendimus, kuriuos joms pateikta išnagrinėti, ir išplėsti sprendimo dėl panaikinimo galiojimą šių sprendimų jau sukeltoms pasekmėms.

75. Kalbant apie minėto straipsnio paskutinį sakinį, pažymėtina, kad NRI sprendimų laikinas palikimas galioti, jeigu jų nesustabdo skundų nagrinėjimo institucija – yra suderinamas su tuo, kad paskesnis šių sprendimų panaikinimas apima jų pasekmes *ex tunc*.

76. Tačiau abu minėtos nuostatos sakiniai nedraudžia, kad, kai tai leidžiama pagal nacionalinę teisę, NRI sprendimų panaikinimas išimtiniais atvejais sukeltų pasekmių tik *ex nunc*, jei skundų nagrinėjimo institucija mano, kad to reikia dėl privalomųjų priežasčių, siekiant išlaikyti teisinį saugumą ir apsaugoti teisėtus lūkesčius arba užtikrinti trečiųjų asmenų teises, arba siekiant apginti bendrąjį interesą.

77. Dar norėčiau pateikti pastabą dėl Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalies trečiojo sakinio, nors jos nebūtina įtraukti į sprendimo rezoliucinę dalį. Minėtoje nuostatoje siūloma, kad skundų nagrinėjimo institucija tinkamai atsižvelgtų į „bylos sudėtį [esmę]“. Iš tikrųjų, jei institucija turi pakankamai įrodymų, ji turėtų priimti sprendimą dėl bylos esmės ir atmesti ar patenkinti atitinkamus reikalavimus. Tačiau skundų nagrinėjimo institucijai priklauso įvertinti, ar, užbaigiant bylą, jai yra žinoma pakankamai faktinių aplinkybių ir ji turi pakankamai įrodymų, kad priimtų sprendimą šiuo klausimu. Tokioje byloje kaip ši, savo sprendime, be kitų veiksnių, ji gali remtis ir ginčijamo sprendimo teisinio pagrindo nebuvimu²⁹.

78. Tiksliau, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pritartų pirmosios instancijos teismo ir apeliacinio teismo nuomonei, kad 2008 m. MTR sprendimas iš esmės buvo būtinas įgyvendinimo sprendimo turiniui, todėl panaikinus pirmąjį, antrasis taip pat panaikinamas, tai neprieštarautų Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalies trečiajam sakiniui.

79. Be to, pagal minėtą nuostatą niekas nekliudo, kad jeigu pagal vidaus teisę priimamas sprendimas, kuriuo pakeičiamas panaikintasis sprendimas, NRI atnaujinus atitinkamą procedūrą, naujas didžiausias leistinas tarifas, atitinkantis teisės normas, būtų naudojamas užbaigiant atitinkamus atsiskaitymus už praėjusius laikotarpius, prireikus atliekant reikiamus mokėjimus ar sumokant kompensacijas. Tai būtų teisėta, atitiktų Pagrindų direktyvos 4 straipsnio 1 dalies trečiojo sakinio turinį ir leistų išvengti, kad galimos ekonominės sprendimo panaikinimo pasekmės būtų susietos su ieškiniu dėl turtinės atsakomybės (žalos atlyginimo).

29 — Nuoroda į „bylos esmę“ visai nedraudžia skundų nagrinėjimo institucijai tikrinti tik formalių trūkumų, nulėmusių akto pripažinimą negaliojančiu, nesant poreikio nagrinėti daugiau. Jei, pavyzdžiui, rengiant minėtą aktą būtų nepaisoma būtinųjų formos reikalavimų, tokio trūkumo pakaktų pripažinti jį negaliojančiu.

V – Išvada

80. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Sąd Najwyższy* (Lenkijos Aukščiausiasis Teismas) pateiktą prejudicinį klausimą:

1. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų direktyva) 4 straipsnio 1 dalis, atsižvelgiant į teisę į veiksmingą teisminę gynybą, reiškia, kad:
  - skundų nagrinėjimo institucijos gali panaikinti jiems nagrinėti pateiktus nacionalinių reguliavimo institucijų sprendimus ir išplėsti panaikinamojo sprendimo galiojimą minėtų sprendimų sukeltoms pasekmėms,
  - nacionalinių reguliavimo institucijų sprendimų laikinas galiojimas, išskyrus tuos atvejus, kai juos sustabdo skundų nagrinėjimo institucija, suderinamas su tuo, kad vélesnis šių sprendimų panaikinimas apima ir jų sukeltas pasekmes *ex tunc*.
2. Kai tai leidžiama pagal nacionalinę teisę, nacionalinių reguliavimo institucijų sprendimų panaikinimas išimtinėmis aplinkybėmis gali galioti tik *ex nunc*, jei skundų nagrinėjimo institucija mano, kad tai būtina dėl privalomųjų priežasčių, siekiant išlaikyti teisinį saugumą ir apsaugoti teisėtus lūkesčius arba užtikrinti trečiųjų asmenų teises, arba siekiant apginti bendrąjį interesą.